

GEERHARD BOLTE

Het kleine
**ANKER
BOEK**

Bijna alles over ankeren en de
vijfentwintig leukste ankerplekken
van Nederland

HAYSTACK

Inleiding

ANKEREN OF NIET, DAT IS DE VRAAG

Alleen al voor de namen zou je gaan ankeren. Tiengemeten op het Haringvliet, de rede van Vlieland, de Marker Wadden; wie wil daar nou niet een keer lunchen, of nog beter: een nacht doorbrengen. Ook het uitzicht is er onovertroffen: je ligt meestal op een rustige plek met een weids panorama. Je kunt er zwemmen, lezen en niks, zonder dat anderen je op de vingers kijken. 's Avonds heb je met een beetje geluk een mooie zonsopgang, 's ochtends een mooie zonsopkomst. En dat alles is gratis, wat wil je nog meer als Nederlander.

Nadelen zijn er ook op een ankerplek. Zo is er geen stopcontact – al staan er inmiddels zoveel windmolens dat je over een

paar jaar waarschijnlijk genoeg hebt aan een verlengsnoer om stroom te krijgen. Als je voor anker ligt, kun je geen restaurants en supermarkten bezoeken, dus moet je vertrekken met een gevulde koelkast. En natuurlijk moet je ankeren. Dat kost je met een beetje pech zomaar een kwartier.

Welgeteld zijn de voordelen dus veel groter dan de nadelen. Toch zijn er maar weinig mensen die het doen. Waarom niet, is mij een raadsel. Houden ze meer van onderweg zijn dan van stilliggen? Liggen ze 's avonds liever thuis in hun bed? Vinden ze het eng om voor anker te gaan, bang om 's ochtends wakker te worden op de Doggersbank?

Als moderne oermens heb jij thuis natuurlijk centrale verwarming, maar je vindt het jammer dat je geen hout hoeft te hakken. In je makkelijke stoel lees je op lange winteravonden graag hoe Ernest Shackleton moest overleven in het ijs van de Zuidpool. Daarna blader je door oude waterkaarten en maak je plannen voor een nieuw seizoen op het water. De winter duurt je veel te lang, maar plotseling is het gelukkig zover: de boot kan in het water en jij kunt na vijf maanden van vrijwillige opsluiting weer naar buiten. Op een waterige voorjaarsdag vaar je naar de andere kant van de Grevelingen of het IJsselmeer. Hopelijk stop je na het lezen van dit boek 's middags bij een eilandje en laat je het anker zakken. Je zet koffie, smeert een boterham en kijkt tevreden om je heen. Je ziet de eerste grasmus voorbij vliegen en al je zorgen over het werk, de kinderen of de politiek zijn even vergeten.

Ankeren of niet, dat is de vraag

Veel mensen vinden ankeren maar spannend. Ik snap dat wel: je vertrouwt je leven toe aan een stuk ijzer dat je overboord gooit en waarvan je niet kunt zien of het doet waarvoor het is gemaakt. Zit het anker maar losjes vast in waterplanten, waardoor het vannacht losschiet als de wind toeneemt? Zit het klem achter een steen, waardoor het morgen niet meer loskomt? Je kunt 's nachts niet slapen van de spanning en je denkt: dit nooit meer. Voortaan ga je alleen nog ankeren voor een korte lunch. Ik snap je zorgen, maar je angsten zijn ongegrond. Als je je aan een paar eenvoudige spelregels houdt, kan er niets misgaan.

Ik heb mijn grote vertrouwen in ankeren te danken aan een stormachtige nacht in Kroatië. De weerdiensten hadden al enkele dagen gewaarschuwd voor de bora, heftige valwinden die tussen de bergen ontstaan en over de kustgebieden waaien. Er was geen plek meer in nabijgelegen havens, dus kozen we met ons gezin voor een drukke maar ruime baai. We hadden al veel ervaring met ankeren, maar we vonden het toch spannend hoe deze gegarandeerd winderige nacht zou verlopen. En de wind hield zich aan de verwachting: in vlagen waaide het soms meer dan zestig knopen. Wij lagen als een huis, maar links en rechts van ons sloegen de hele nacht schepen van hun anker als vallende sterren. Overal zag je het licht van zaklampen en angstig geschreeuw. Het ongeluk van onze burens deed echter geen

afbreuk aan ons vertrouwen, want we hadden die dag gezien hoe de meesten zich hadden voorbereid. Ze hadden een beetje ketting laten vieren, de motor uitgezet en een fles rosé opengetrokken. Dat is de juiste procedure als de weergoden windkracht 1 voorspellen, maar niet als er storm op komst is. Sindsdien vertrouwen we blind op ons anker, maar ankeren we elke keer alsof het die nacht gaat stormen.

In dit boek beschrijf ik hoe je dat doet, ankeren alsof het gaat stormen. Als je het juiste materiaal aan boord hebt en de juiste techniek toepast, kan er weinig tot niets misgaan. En ja, natuurlijk kun je pech hebben ondanks al je voorbereidingen. Maar wees eerlijk: je bent toch ook gaan varen voor een beetje avontuur in je leven? Als je geen risico wilt lopen, kun je je vakantiegeld beter uitgeven aan een nieuwe tuinoverkapping en de rest van de zomer reisboeken lezen.

De ankerplekken in dit boek

In dit boek beschrijf ik ook mijn favoriete ankerplekken in Nederland. Sommige ken ik al jarenlang, andere bezocht ik speciaal voor dit boek. De criteria die ik heb gehanteerd voor het selecteren van deze plaatsen zijn zeer discutabel. Ik denk dat elke andere waterliefhebber andere plaatsen zou hebben gekozen. Soms koos ik voor een plek omdat ik het uitzicht mooi vond. Soms vanwege de geschiedenis van de plek. Ook heb ik plaat-

sen beschreven waar ik slechts toevallig belandde, bijvoorbeeld omdat het donker werd en het tijd werd om te gaan koken. De plaatsen die ik koos, zijn bovendien mede bepaald door de diepgang van ons schip. Zelfs voor de relatief rustige binnenwateren van Nederland zocht ik naar een plek met minimaal 1,80 meter op de kaart, om de eenvoudige reden dat de boot waarmee ik tijdens het schrijven van dit boek voer (een stalen Colin Archer) 1,60 meter diep steekt. Omdat het een zeiljacht is met een hoge mast, vielen gebieden achter dichte bruggen af. Als wij een motorboot zouden hebben gehad met 80 centimeter diepgang zou ik in dit boek ongetwijfeld ook mooie ankerplekken op de Friese meren of de Loosdrechtse Plassen hebben beschreven.

Schipbreuk

Er is veel meer te vertellen over ankeren dan je in dit boek zult lezen, het heet niet voor niets het 'kleine' ankerboek. Dit boek heb ik dan ook niet geschreven om volledig te zijn, maar om beginnende ankerders te enthousiasmeren. Ankeren brengt je op prachtige plekken en vergroot je bereik: je hoeft niet meer elke nacht een haven op te zoeken.

Voor het schrijven van dit boek heb ik mij niet alleen gebaseerd op mijn eigen ervaring. De adviezen en tips die je leest zijn mede gebaseerd op de kennis en ervaring van talloze andere schippers. Zo heb ik veel geleerd van de Italiaanse kluns die in een Griekse

baai recht voor onze boeg zijn anker liet zakken, achteruit voer en eenmaal vastgehaakt aan onze ketting ontspannen zijn motor uitzette. Ook heb ik veel geleerd van de boeken van zeilers als Eric en Susan Hiscock die jarenlang over de oceanen zwierven, en de meeste nachten ankerden. En ik heb zelfs wat geleerd van de zeilers die al vast kwamen te zitten voordat ze konden gaan ankeren. Denk aan Willem Barentsz en zijn bemanning, die in het najaar van 1596 onverwacht ingesloten raakten door oprukkend pakijns en de poolwinter moesten doorbrengen in Het Behouden Huys. Of denk aan het VOC-schip Batavia dat in het voorjaar van 1629 op een rif liep bij de Houtman Abrolhos-eilanden voor de kust van Australië. Commandeur Pelsaert voer naar Batavia (nu Jakarta) om hulp te halen. Tijdens zijn afwezigheid greep onderkoopman Cornelisz de macht en begon een maandenlange terreur.

Elke keer dat ik ankerde, elke keer dat ik iemand zag ankeren, elke keer dat ik een boek las en elke keer dat ik iemand sprak over ankeren, stak ik weer wat op over ankeren. Wat ik vooral heb geleerd, is dat ik nog zoveel te leren heb. Dus iedereen met praktische tips is van harte uitgenodigd om zijn kennis en ervaring te delen. Stuur me een mail of kom aan boord als we ergens voor anker liggen in een baai: ik ben benieuwd naar jouw verhalen en jouw favoriete ankerplekken.

Hoofdstuk 1

ANKEREN, HOE DOE JE DAT?

Ankeren in Nederland is ongeveer even risicovol als het beklimmen van de Vaalserberg. De kans dat je anker krabt is ongeveer even groot als de kans dat je van de Vaalserberg valt. Maar de eerste keer dat je voor een lunch wilt ankeren aan de rand van het IJsselmeer kan best spannend zijn. Je kijkt om je heen en je ziet niemand liggen. Weten anderen iets wat jij niet weet? Heb je soms het laatste marifoonbericht over die onverwachte zomerstorm gemist? Is het verboden om hier te ankeren? Zul je geen fouten maken waardoor je gasten hun vertrouwen in jouw capaciteiten als schipper verliezen? Welnee. Als je je aan enkele eenvoudige spelregels houdt, is ankeren even makkelijk als veilig.

Ankeren is volgens sommige watersporters een zwarte kunst. Zij vertrouwen bij het ankeren dan ook op hun intuïtie. Persoonlijk vertrouw ik meer op Isaac Newton: ik bestudeer de kaart, controleer het ankergeroi, laat precies genoeg ankerketting vieren en sla langzaam maar beslist achteruit tot ik zeker weten dat het anker houdt. Op basis van de eerste drie wetten van Newton mag je er namelijk op vertrouwen dat je schip stil blijft liggen als de weerstand van het anker en de ketting minimaal even groot zijn als de kracht van de stroming en de wind. En geloof me, daar is het ankergeroi van je schip gewoon op voorbereid. Vertrouw je het niet? Dan raad ik je aan om het anker en de ketting mee naar huis te nemen, in het gazon te steken en alle burens uit te nodigen om te proberen om dat anker eruit te trekken. Je kunt er gerust een weddenschap op afsluiten, want het zal ze niet lukken.

In dit hoofdstuk leg ik je de basisprincipes van het ankeren uit. In de volgende hoofdstukken ga ik dieper in op belangrijke aspecten van het ankeren, bijvoorbeeld over het ankergeroi en ankeren in bijzondere situaties.

Stappenplan

Ankeren is niet moeilijk, maar je kunt het ook te licht opvatten. Ik heb vaak genoeg gezien dat een schipper zijn anker liet zakken terwijl hij aan kwam varen, zijn boot stillegde en er verder

niet naar omkeek. Ga maar eens zwemmen in een drukke baai in de Middellandse Zee en je zult zien dat er ankers op de zeebodem liggen die helemaal niet zijn ingegraven. Ik stel mij voor dat het anker van zo'n jacht aangekomen op de bodem verbaasd omhoog kijkt en zich afvraagt waarom hij niet wordt ingestopt, en uit wraak besluit om te gaan krabben zodra zijn baasje zijn ogen sluit om te slapen.

Geef je anker de aandacht die het verdient en houd je aan het volgende stappenplan.

Stap 1: kies een ankerplek waar je kunt ankeren en draaien zonder last te hebben van andere schepen (en zij niet van jou).

Een goede ankerplek kiezen begint met een goede ankerbodem. In Nederland bestaat de bodem onder water meestal uit zand en klei, dus ankeren is hier zelden een probleem. Op sommige plekken moet je niettemin uitkijken, zoals op plekken waar veel onderwaterplanten groeien of waar je bijvoorbeeld kabels, scheepswrakken of stenen kunt verwachten. Ben je hier bang voor en staat het niet op de kaart? Vraag het dan aan een andere schipper op het water of bel een havenmeester in de buurt.

Afstand bewaren tot andere schepen is belangrijk omdat de draaicirkels van de boten op je ankerplek kunnen verschillen. Jij ligt op een windstille dag op het IJsselmeer misschien aan

twintig meter ketting, wat voldoende kan zijn. Maar je buurman heeft vijftig meter ketting gestoken. Dat lijkt overdreven, maar hij lag er drie dagen geleden al, toen het dertig knopen waaide. Moet je op een drukbezette plek ankeren en weet je niet waar het anker van je burens ligt? Vaar er even langs voordat je begint en vraag het ze.

Een tweede reden om afstand te bewaren is dat verschillende boten op verschillende manieren bewegen door de wind en stroming. Het ene schip is licht en het andere is zwaar. Het ene schip vangt veel wind, het andere weinig. In een windvlaag draait jouw boot misschien direct en lig je al vlug in een rechte lijn achter je anker, terwijl je buurman amper in beweging is gekomen. Als jullie draaicirkels elkaar overlappen, kun je zomaar in de knoop komen.

Kun je kiezen waar je ligt? Ga dan bovenwinds van andere schepen liggen, dan kunnen zij je niet raken als ze gaan krabben.

Een derde reden om afstand te bewaren is goed fatsoen. De meeste mensen ankeren omdat ze houden van rust en vrijheid. Als je aan het genieten bent van een mooie ankerplek is niets zo vervelend als een ander schip dat vlak bij jou ankert, de muziek op tien zet en een feestje bouwt zonder rekening te houden met jou.

Hoofdstuk 5

DE 25 LEUKSTE ANKERPLEKKEN IN NEDERLAND

Dit zijn enkele van mijn favoriete ankerplekken in Nederland. Maar het maakt niet zoveel uit waar je ankert: bijna elke ankerplek in Nederland is de moeite waard. Overal heb je uitzicht op een eeuwenoude toren, een natuurgebied of een idyllisch eiland. Als er niets te zien is, kun je altijd nog peinzen over de zeeslag die er honderden jaren geleden heeft plaatsgevonden. En als er niets te zien is en er ook niets is gebeurd, kun je altijd nog genieten van de stilte.

Markermeer / 52°34,9'N 005°21,7'E

DE MARKER WADDEN

Als je droomt over een tropische ankerplek hoef je niet door te varen naar Kaapverdië. Je kunt ook naar de Marker Wadden gaan, de nieuwe eilanden in het noorden van het Markermeer. Daar vind je op een zonnige dag een ruime ankerplek en een wit strand. Alles wat je nog nodig hebt is de geur van zonnebrandolie en een transistorradio met zomerse muziek op de achtergrond.

De Marker Wadden werden vanaf eind vorige eeuw aangelegd met zand, klei en slib uit het Markermeer. Door de afsluiting had zich daar veel slib opgehoopt wat het bodemleven verstikte. Door deze te gebruiken moet de natuur van het meer zich herstellen.

De grootste winnaars van de aanleg lijken de vogels. In hun kielzog kwamen de vogelaars en andere dagjesmensen. Veerboten varen elk jaar meer bezoekers over, waardoor een bezoek aan het eiland minder avontuurlijk is dan in de beginjaren, maar niet minder de moeite waard.

Als de koffie op is of je dringend bruine bonen nodig hebt, kun je met je bijboot naar de kleine haven van het hoofdeiland varen, waar de vrijwilligers van Natuurmonumenten een kleine noodvoorraad eten en drinken aanhouden. Kun je meteen een wandeling maken. Vertel andere wandelaars dat je een zwartkoprietzanger hebt gezien, en je hoort er helemaal bij.

Een schip is veilig in de haven. Maar daarvoor is het niet gebouwd. Toch brengen de meeste watersporters er hun nachten door. Met walstroom, wifi en vers brood van de bakker. Ankeren? Je vertrouwt je leven toe aan een stuk ijzer op de bodem. Wat als het krabt? Wat als je het niet meer los krijgt? Wat als je wakker wordt op de Doggersbank?

Onzin. Ankeren in Nederland is ongeveer even gevaarlijk als het beklimmen van de Vaalserberg – als je weet wat je doet. In dit boek leer je ankeren alsof het gaat stormen. Met het juiste materiaal, een helder stappenplan en het vertrouwen dat hoort bij een goed ingegraven anker.

Daarnaast ontdek je vijftientig ankerplekken waar je niet ligt voor de voorzieningen, maar voor het uitzicht. Voor een eeuwenoude toren aan de horizon. Voor een zandplaat die langzaam droogvalt. Voor een nacht waarin naast je ankerlicht alleen de sterren branden.

Geschreven door zeiler Geerhard Bolte, auteur van onder andere *Het nautisch logboek voor zeilers*.